

Dr Jelena Vukadinović Marković

**POSTUPAK REŠAVANJA SPOROVA
PRED MEĐUNARODNIM TRGOVINSKIM ARBITRAŽAMA
Beograd: Institut za uporedno pravo, 2022**

Dr Jelena Vukadinović Marković u monografiji *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama* donosi celovit pregled postupka rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama, s posebnim osvrtom na relevantne zakonske odredbe, odredbe arbitražnih pravila i sudsku i arbitražnu praksu. Njeno bogato znanje i iskustvo u ovoj oblasti jasno se reflektuje kroz naučni i sveobuhvatan pristup temi, čineći ovu monografiju značajnim doprinosom pravu međunarodne trgovinske arbitraže. Izdata u Beogradu 2022. godine, pod okriljem Instituta za uporedno pravo, prema rečima autorke u predgovoru, ova monografija pruža detaljnu analizu „tradicionalnog koncepta arbitražnog postupka koji je najčešće sproveden u arbitražama”.

Monografija se sastoji od devet poglavlja. U prvom poglavlju je pružen istorijski osvrt na razvoj arbitraže kao načina rešavanja sporova. Na samom početku autorka navodi zanimljive primere arbitražnog odlučivanja u starom veku, a zatim se osvrće na razvoj arbitraže u zemljama Evrope tokom srednjeg i novog veka, ističući afirmaciju moderne međunarodne trgovinske arbitraže tokom dvadesetog veka. Autorka dalje razmatra različite vrste arbitraža i izvodi podelu arbitraža na nacionalne i međunarodne, trgovinske i investicione, i institucionalne i *ad hoc* arbitraže, uz njihovu detaljnu analizu, a takođe istražuje i nacionalne, međunarodne i autonomne izvore prava koji regulišu arbitražni postupak.

U drugom poglavlju autorka na jedinstven način daje objašnjenje pojma merodavnog prava, pri čemu pruža detaljnu analizu i jasno objašnjava razlike između merodavnog prava za osnovni posao, merodavnog prava za arbitražni sporazum i merodavnog prava za arbitražni postupak. Pažljivo su razmotrene definicije ovih pojmova i naglašena je važnost njihovog pravilnog utvrđivanja od strane arbitražnog suda prilikom odlučivanja, budući da izbor merodavnog prava značajno utiče na ishod spora. Takođe, pruženi su konkretni primeri iz prakse koji ilustruju situacije u kojima izbor merodavnog prava predstavlja ključno

* Master pravica i doktorantkinja Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Beograd, Srbija.
E-mail: lidijapzecevic@gmail.com

pitanje. Ovi primeri služe kao osnova za razumevanje kompleksnosti ovog pitanja i za naglašavanje važnosti pravilnog izbora merodavnog prava.

U trećem poglavlju autorka daje detaljnu analizu pojmova i karakteristika arbitražnog postupka, ističući njegovu odvojenost i autonomiju u odnosu na sudski postupak. Ona takođe razmatra različite subjekte koji su uključeni u arbitražni postupak, odnosno stranke, njihove zastupnike i treća lica koja mogu biti učesnici postupka, i dodatno obrađuje pitanje njihove stranačke i procesne sposobnosti. Nadalje, autorka se posvećuje paralelnim postupcima, istražujući situacije u kojima stranke spor povodom istih ili sličnih pitanja vode pred više sudova, nadnacionalnih sudova ili arbitražnih tribunala. Na ovom mestu istaknuto je da je vođenje paralelnih postupaka nepoželjno, analizirani su izazovi koji proizlaze iz ovakvih situacija i pružen je uvid u praksu Suda pravde Evropske unije, kao i rešenja Uredbe Brisel I.

Obradom pitanja paralelnih postupaka, autorka priprema čitaoca za četvrto poglavlje koje se bavi problematikom složenih arbitraža. U četvrtom poglavlju se na jasan način vrši distinkcija između višestranačkih arbitraža od arbitraža sa više ugovora, uz osvrt na otvorena pitanja u praksi. Takođe, analizirani su procesni mehanizmi za nastanak složenih arbitraža, uključujući spajanje ili konsolidaciju arbitražnih postupaka i pridruživanje stranaka u postojećim arbitražama. Pri tome, autorka se poziva na arbitražna pravila koja direktno uređuju složene arbitraže, kao što su pravila Holandskog arbitražnog instituta, pravila Londonskog suda za međunarodnu arbitražu, pravila Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovinsko pravo, pravila Beogradskog arbitražnog centra i mnoga druga.

U petom poglavlju monografije temeljno su objašnjeni principi arbitražnog postupka koji su od suštinskog značaja za pravično i efikasno rešavanje sporova. Ovi principi uključuju princip stranačke autonomije ili dispozicije, princip raspravnosti i istražni princip, princip kontradiktornosti ili obostranog saslušanja, princip ravnopravnosti, princip tajnosti, princip celishodnosti i princip vođenja poštenog postupka (*due process*). Pozivajući se na institucionalna arbitražna pravila, domaće propise kao i međunarodne konvencije koji uređuju ovu materiju, autorka pruža uvid u samu suštinu svakog od navedenih principa.

Poslednja tri poglavlja tematski obrađuju procesna pitanja koja su od značaja za razumevanje arbitražnog postupka. U šestom poglavlju fokus je stavljen na konstituisanje arbitražnog suda i imenovanje arbitara, pri čemu su jasno objašnjene razlike između imenovanja arbitara od strane stranaka, imenovanja arbitara od strane organa imenovanja i imenovanja arbitara u *ad hoc* arbitražama. Takođe, analizirano je pitanje broja arbitara, rokova za njihovo imenovanje a navedeni su i razlozi njihovog izuzeća. U sedmom poglavlju autorka razmatra rokove, zastarelost, tužbu, odgovor na tužbu i kontratužbu, prigovore koji

mogu biti podneti tokom postupka, i na kraju momenat okončanja i odustanka od arbitražnog postupka. U osmom poglavlju analizirani su pojmovi obustavljanja postupka, privremenih proceduralnih mera, prekida arbitraže, a u devetom poglavlju dat je detaljan prikaz usmene rasprave, postupka izvođenja dokaza, kao i okončanja arbitražnog postupka donošenjem arbitražne odluke.

Monografija *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama* predstavlja rezultat minucioznog teorijskog istraživanja autorke. Zahvaljujući temeljnoj obradi najznačajnijih pitanja koja se javljaju u arbitražnom postupku, kao i preglednom izlaganju i referenciranju relevantnih arbitražnih pravila i slučajeva iz prakse, ova monografija se ističe kao dragoceni izvor informacija u oblasti međunarodne trgovinske arbitraže i pruža čitaocima sveobuhvatan uvid u materiju kroz analitički pristup, detaljno istraživanje i precizna objašnjenja. Jasan i koncizan stil pisanja, zajedno sa dobro strukturiranim sadržajem, čine ovu monografiju korisnim štivom za stručnu javnost, kao i za studente osnovnih i postdiplomskih studija. Stoga se može konstatovati da monografija *Postupak rešavanja sporova pred međunarodnim trgovinskim arbitražama* predstavlja nesumnjiv doprinos naučnoj zajednici i višestruko je značajna za dalji razvoj prava međunarodne trgovinske arbitraže.

